

Simona M.
Vrăbiescu Kleckner

ROLUL TRECUTULUI ASUPRA PREZENTULUI

*SUA, România
și alegerile*

II

Truman și comunismul rusesc

Ceea ce ar fi fost mai ușor de îndeplinit atunci, în 1945, a devenit o problemă majoră și greu de remediat, cu urmări până în zilele de astăzi. Mă refer la situația politică a SUA din timpul președintelui Harry Truman, care, după moartea neașteptată, din aprilie 1945, a președintelui F.D. Roosevelt, a preluat problemele războiului neterminat atât în Europa, cât și în Asia.

Truman preluase puterea doar la o lună după ce, în mai 1945, Germania fusese declarată învinsă și după ce armata americană ajunsese în Europa de Vest, pe când Europa de Est era ocupată de Armata Roșie. Atunci, atât Winston Churchill, cât și generalul George S. Patton, realizând că cel mai mare pericol pentru omenire și pentru democrație era Uniunea Sovietică, au apelat la Truman să ia măsuri. Churchill a cerut ca Truman să negocieze cu Stalin pentru a elibera țările din Europa Centrală și de Est, declarând: *I repulse the idea that a new war is inevitable, still more that it is imminent.*

(„Îmi repugnă ideea că un nou război este mai mult inevitabil decât iminent.“) (Gilbert, p. 372) El i-a cerut lui Eisenhower ca armata americană să înainteze și să împingă Armata Roșie dincolo de Europa (Churchill, p. 769). Iar Patton, știind că Truman a lăsat 20 000 de soldați americani în mâinile rușilor (O'Reilly, p. 275), a cerut ca 30% dintre trupe să rămână staționate în Europa de Vest, prezența lor semnificând o garanție contra agresiunii sovietice, în caz de nevoie. Dar Truman s-a opus, acceptând raționamentul generalului Dwight Eisenhower, care a considerat că URSS fusese aliat de război și că, probabil, Europa de Est nu prezenta un interes imediat care să merite pierderi omenești americane și un buget militar mărit. Scriu asta deoarece nu pot omite a compara estul Europei cu incidentul din nordul Iranului. Atunci, sovieticii au intrat acolo pentru zăcăminte de petrol, unde și America avea același interes. Imediat, Truman a dat ordin forțelor militare terestre, navale și aeriene să înainteze în zonă și când Stalin a aflat de mișcarea militară americană și-a retras trupele imediat (Nixon, p. 73). La acel moment, Iranul a prezentat un interes clar, dar nu și Europa de Est.

Dacă Truman ar fi negociat, cerându-i lui Stalin retragerea din țările ocupate, ar fi reușit, din două motive. Primul, datorită prezenței armatei SUA în Europa, când Rusia era slăbită după războiul

cu Germania. Al doilea, cel mai important, datorită faptului că, la acea dată, America era singura posesoare a bombei atomice. Truman știa încă din 1940 că SUA începuse să dezvolte o armă nucleară, având și o primă explozie reușită în iulie 1945, în deșertul din New Mexico. Prilejul cel mai bun de negocieri ar fi fost la Conferința de la Potsdam, din 17 iulie – 2 august 1945, unde Harry Truman și Winston Churchill s-au întâlnit cu Stalin și când Truman era deja informat despre politica îndoielnică a lui Stalin din 11 februarie 1945 de la Yalta. Cu toate acestea, la Potsdam, Truman doar l-a informat pe Stalin că este în posesia unei arme foarte periculoase, atât. Ca și Roosevelt, Truman a evitat să negocieze sau să-l amenințe pe Stalin să retragă Armata Roșie din Europa de Est. A fost o oportunitate ratată, cu care niciun președinte nu se va mai întâlni.

Ca urmare, războiul s-a terminat în 1945, cu Germania hitleristă învinsă, cu comunismul rusesc neatins, cu Europa împărțită între Vest și Est, delimitare care va dura 45 de ani. Astfel, a rămas un vid politic, un echilibru de forțe distrus și o omenire divizată ideologic (Kissinger, p. 912). Curios că, în majoritatea cărților pe care le-am citit, Truman rămâne un mare președinte care a oprit războiul în Europa.

Truman a terminat repede războiul cu Japonia, la 6 și 9 august 1945, când au fost lansate cele două bombe atomice, Little Boy la Hiroshima și Fat Man la Nagasaki, bombe ale căror duplicate le-am văzut când am vizitat, în 2018, Manhattan Project (numele de cod dat programului nuclear din timpul celui de Al Doilea Război Mondial) de la Los Alamos, din statul New Mexico.

Împotriva extinderii comunismului, Truman a lansat, în 1947, doctrina *containment*, definită de George F. Kennan pentru contracararea agresiunii oriunde s-ar manifesta, pentru menținerea unui *status quo* pe termen lung, dar nu și pentru anihilarea agresorului. Și, cu toate că Roosevelt a fost contra sistemului sferei de influență, sfera de influență a rămas grație lui Charles E. Bohlen, consilierul lui Truman pe probleme privind URSS-ul, care, pentru a rezolva problema războiului cu Stalin, a fost de părere că trebuie să recurgă la sistemul sferelor de influență (Mecham, p. 338). El a luat în considerare posibilitatea existenței a două lumi – o sferă de influență sovietică în estul Europei și alta de influență americană în vestul Europei –, contrar, însă, celor 14 puncte ale lui Wilson, care prevedeau dreptul de autodeterminare statală a tuturor popoarelor subjugate, multe națiuni fiind eliberate în 1920 prin Tratatul de la Trianon de sub dominație străină – din partea Angliei, Franței și SUA.

G. Kennan a fost pentru retragerea forțelor armate americane din Europa, crezând că acest fapt ar da asigurări Kremlinului că țările Europei de Est nu ar mai adopta regimuri politice ostile Uniunii Sovietice și, ca urmare, premierii sovietici ar slăbi controlul considerat necesar asupra acestor state. Aceste raționamente politice acceptate de către Truman dovedesc atât naivitatea și ignoranța în ceea ce privește natura comunismului, dar și cât de prost erau informați liderii politici înainte de înființarea, în 1947, a Consiliului de Securitate Națională și a CIA.

La 4 aprilie 1949, probabil fiind mai bine informat, Truman a lansat NATO, cu art. 5, pentru protejarea aliaților din Europa de Vest contra comunismului sovietic și, totodată, a lansat Planul Marshall pentru refacerea țărilor vestice slăbite după război, care funcționau de mult ca economii de piață. El a oferit ajutor și țărilor estice, dar Stalin a refuzat. La 29 august 1949, Truman a aflat despre lansarea unei bombe atomice de către URSS în Kazakhstan, probabil construită chiar cu ajutor american.

Mă refer la procesul soților Rosenberg, membri ai Partidului Comunist, înființat în SUA în 1919 și dirijat de la Moscova, când membrii partidului mergeau anual acolo pentru a primi instrucțiuni și bani. În cazul de față, Julius Rosenberg, un activist, a obținut în 1945 secrete despre bomba atomică de

la cumnatul său, care lucra în cadrul Proiectului Manhattan de la Los Alamos, New Mexico. În speță, a primit o schiță și un text cu descrierea bombei, textul fiind bătut la mașină de Ethel, soția sa, și apoi i-a trimis informația lui A. Yakovlev, vice-consulul Legației URSS la New York. În urma denunțului unui colaborator al Proiectului, soții Rosenberg au fost arestați în iulie 1950 și acuzați de conspirație și spionaj contra securității americane. Au fost condamnați la moarte și au fost executați la 19 iunie 1953, în închisoarea Sing Sing (Yalkowsky, p. 462). Părerile fiind subiective, procesul a rămas controversat până în zilele de astăzi. În ceea ce mă privește, cred că soții Rosenberg au spionat cu intenție, convinși fiind că idealul comunist era mai valoros decât libertatea americană. Ca urmare, în anii '60, URSS a devenit o forță nucleară.

Din cauză că Truman nu a fost ferm cu Stalin când era singurul deținător al bombei nucleare, națiunile captive din Europa de Est au rămas sub călcâi sovietic, iar comunismul a devenit o forță mondială. Naivitatea sau ignoranța inițială privind comunismul și puterea sa de influență ulterioară s-au dovedit periculoase nu numai pentru Europa de Est, ci și pentru viitorul Americii și probabil al omenirii.

III

Truman și comunismul chinezesc

În 1950, generalul Douglas MacArthur comanda forțele armate ale ONU în lupta cu Coreea de Nord comunistă, care era ajutată de China cu scopul invadării Sudului. Generalul MacArthur a reușit să ocupe în octombrie 1950 Phenianul comunist. Dar o neașteptată și puternică invazie a armatei chineze, care a trecut fluviul Yalu sub conducerea lui Mao Zedong, a forțat armata ONU, la 4 ianuarie 1951, să se retragă spre Sud. Atunci, MacArthur a propus președintelui Truman, în numele Armatei SUA, nu numai ocuparea Nordului și unirea celor două Corei, ci și bombardarea masivă a Chinei, explicând că aceasta era adevăratul inamic. Truman, cu toate că, la 30 noiembrie 1950, declarase într-o conferință de presă că „America va lua orice măsuri necesare (în Coreea), chiar folosirea armelor nucleare, dacă va fi cazul“, a respins propunerea generalului MacArthur. Atunci, generalul l-a acuzat pe președinte că este timid, iar Truman l-a demis din funcție exact la 11 aprilie 1953,

înainte de armistițiul din iulie, pe considerentul că nu asculta de autoritatea președintelui (Baier, p. 64). Argumentul președintelui, privindu-l pe MacArthur, nu era convingător. Mai degrabă motivul respingerii ar fi fost faptul că, în decembrie 1950, Truman îi promisese lui Clement Attlee, prim-ministrul Angliei, că nu va folosi arme nucleare, pentru că Anglia dădea de înțeles că se teme de o retaliere nucleară a Sovietelor în Europa de Vest (Sestanovich, pp. 59–60).

Dacă Truman ar fi acționat conform declarației sale din 30 noiembrie, când China nu avea încă arma nucleară, și i-ar fi dat mână liberă lui MacArthur, situația s-ar fi soldat atât cu avantajul Americii și învingerea comunismului lui Mao Zedong, cât și cu stoparea viitoarei supremații agresive și expansioniste a Chinei în lume. De fapt, atunci, s-a dovedit din nou ignoranța privind ideologia comunistă extrem de periculoasă.

IV

Președinții americani tradiționali și România (1945–1989)

În continuare, mă voi referi la impactul hotărârilor președintelui Truman asupra politicii externe a celor 7 președinți (1953–1989) care s-au confruntat cu efectele revoluțiilor comuniste din Rusia (1917, Lenin), din China (1949, Mao) și din Cuba (1959, Castro), precum și cu beligeranța comunistă tot mai agresivă prin expansiune economică și teritorială. Ei vor fi nevoiți, după august 1949, să cântărească pericolul nuclear, adică dilema privind confruntarea și limita a ceea ce putea face America, dar mulți vor prefera să nu intervină.

De asemenea, din cauza extinderii influenței ideilor de stânga, președinții mai trebuiau să țină seama și de propaganda Partidului Comunist American. Cu timpul, acesta și-a extins influența asupra unor cetățeni cu funcții înalte și cu idei comuniste, ca Whittaker Chambers sau Alger Hiss din Departamentul de Stat. Un alt exemplu este cazul

în care senatorul Joseph McCarthy, după preluarea comunistă a Coreei de Nord, a atras atenția, în timpul audierilor din Senat, asupra infiltrării comuniste masive în forțele armate, însă atunci mișcarea de stânga l-a acuzat că ar fi încercat să corupă procesul politic american. Iar cazul McCarthy rămâne într-o dezbatere națională fără sfârșit.

Urmează descrierea politicii celor 7 președinți, cu precădere în relația față de comunismul rus și de cel chinez.

Președintele republican Dwight Eisenhower (20 ianuarie 1953 – 20 ianuarie 1961) a condus în perioada în care China încă nu avea bomba atomică, deci ar fi putut avea o atitudine fermă contra supremației Chinei. La încheierea războiului dintre cele două Corei, l-a amenințat pe Mao Zedong cu arma nucleară pentru a obține semnarea armistițiului din 27 iulie 1953. Totodată, în 1955, a sprijinit forțele naționaliste a lui Chiang-Kai-shek, bombardând insulițele din strâmtoarea Taiwanului ocupate de comuniști, care s-au retras. În plus, a aprobat rezoluția Congresului care recunoștea guvernul taiwanez ca fiind cel legitim și a ajutat Franța în lupta cu comuniștii chinezi pentru apărarea Vietnamului de Sud.

Eisenhower a avut o atitudine moderată, chiar prietenoasă cu Sovietele. Astfel, în 1955, în cadrul ONU, el a propus limitarea armelor nucleare prin

programul Open Skies și l-a invitat pe Hrușciiov la New York, la Washington și la ferma sa din Gettysburg pentru schimburi culturale. În 1956, când Sovietele au intrat cu tancurile în Ungaria, invazia fiind condusă de Yuri Andropov și soldată cu mii de morți, Eisenhower, cu toate că a condamnat invazia, a preferat să nu intervină. În 1960, când a avut loc incidentul distrugerii de către Soviete a unui avion de recunoaștere american U-2, el nu a luat nicio măsură concretă, în schimb a aprobat invazia Bay of Pigs contra comunistului F. Castro din Cuba, invazia însă urmând să fie executată de JFK. Dacă Eisenhower l-ar fi sfătuit pe Truman să aprobe cererile lui Churchill și Patton, nu ar fi trebuit, ca președinte integru, să adopte o politică ambiguă între comunismul sovietic și cel din China.

*

Președintele democrat J.F. Kennedy (20 ianuarie 1961 – 22 noiembrie 1963) a aplicat doctrina *containment* contra influenței Sovietelor în Cuba din 1959. A condus invazia din aprilie 1961 de la Bay of Pigs menită să-l sprijine pe generalul Batista, aliat american, spre a-l elimina pe Fidel Castro, care era sprijinit de ruși, și, în final, pentru a scăpa Cuba de comunism. Dar invazia, fără un plan precis, a fost un eșec care l-a întărit pe Castro și a împins Cuba

Nu putem reface istoria, dar este util să amintim aspectele trecutului pentru a înțelege și a interpreta prezentul, mai ales ținând seama că în 2020 americanii aleg membrii Congresului și președintele, iar în România, se organizează scrutine locale și parlamentare.

Scopul acestei cărți este de a scoate în evidență importanța hotărârilor politice trecute, luate la un moment dat în vederea rezolvării unei situații dificile din perspectivă imediată, dar care au evoluat cu timpul în împrejurări grave pentru milioane de oameni. În speță, mă refer la urmările celui de Al Doilea Război Mondial, pe care le resimțim până astăzi, în 2020. Observațiile mele vizează istoria americană recentă și influența avută asupra celei românești.

— SIMONA M. VRĂBIESCU KLECKNER